

Amasya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
2(2), 393-417, 2013

<http://dergi.amasya.edu.tr>

Resimli Çocuk Kitaplarının Nitelik Sorunsalı ve Çocuğun Sanat Eğitimi Sürecindeki Yeri: “Delioğlu’nun Resimlediği Yapıtlar Üzerine Bir İnceleme”**

Cihan Şule Külük*

Ankara Üniversitesi, Türkiye

Alındı: 30.04.2013 - Düzeltildi: 23.09.2013 - Kabul Edildi: 07.10.2013

Özet

Bu çalışmanın amacı, resimli çocuk kitaplarının nitelik sorunsalını ve bu kitapların çocuğun sanat eğitimi sürecindeki yerini tartışmaktır. Bu amaçla Mustafa Delioğlu’nun resimlediği, “Öğretmenin Sihirli Şapkası”, “Dedemin Sihirli Dolabı”, “Ninemin Arkadaşı”, “Ninemle Hayvanat Bahçesinde” ve “Peynirli Börek” adlı yapıtlar çözümlenmiştir. Bu çalışmada, Delioğlu’nun resimlediği yapıtlar Sever (2007)’in çocuk edebiyatı öğretiminde, resimlerin niteliğini sınavabilmek için geliştirdiği sorular kapsamında “betimsel çözümleme” yöntemiyle incelenmiştir. Elde edilen veriler daha önceden belirlenen izleklere göre özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Sonuç olarak; sanatçı duyarlılığıyla yapılmış çocuk kitabı resimleri, erken çocukluk dönemiyle başlayan evrede, sanat eğitiminin en etkili ve kestirme yoludur. Bu araştırmada incelenen yapıtların, çocuğa kendi gerçekliği içinde yaklaşmayı başarabilen; estetik değeri olan, çocukların görsel sanat eğitimlerine ve yaratıcılıklarına önemli katkılar sağlayabilecek; ayrıca onlarda sanatsal ve düşünsel farkındalık uyandırabilecek nitelikte olduğu görülmektedir.

* Sorumlu Yazar: E-posta: csule82@hotmail.com

** Bu çalışma 2-4 Temmuz 2009 Nevşehir’de düzenlenen 2. Uluslararası Türkçenin Eğitim-Öğretimi Kurultayı’nda sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

ISSN: 2146-7811, ©2013

Giriş

Çocuk, görsel sanatlara dönük ilk eğitimini yazınsal çocuk kitapları aracılığıyla alır. Çocukta yaratıcılığın ortaya çıkması / gelişmesi, onda sanatsal ve düşünsel farkındalığın oluşabilmesi için de çocuğun, erken yaşlardan başlayarak resimli çocuk kitaplarıyla daha çok etkileşimde bulunması gerekmektedir. Bu noktadan hareketle bu araştırmada resimli çocuk kitaplarının çocuğun sanat eğitimi sürecindeki yerine ve önemine değinilmiştir.

Çocuk kitaplarında resim konusunun en can alıcı sorularından bir tanesi de “Çocuk kitaplarındaki resimlerin niteliği nasıl değerlendirilmeli?” sorusudur. Bu alanda çok fazla kuramsal bilgiye rastlanmamakla birlikte çocuk edebiyatı, sanat felsefesi ve sanat eğitimi alanlarında ortaya konmuş yapıtlardan hareketle resimli çocuk kitaplarının nitelik sorunsalı tartışılmış ve bu bağlamda bir yaklaşım önerilmiştir.

Çocuğa kendi gerçekliği içinde yaklaşmayı başarabilen, sıra dışı bir kurgu içeren ve estetik imgelerle çocuğa seslenen Mustafa Delioğlu binden fazla kitapta yer alan yapıtları ile bu anlamda ülkemiz çocuk edebiyatına önemli katkılar sunmaktadır. Alan uzmanları tarafından hazırlanan ‘Okulöncesi Çocuk Edebiyatı Kitap Kataloğu’nda, öğretmenler, veliler, okulöncesi çocuklar, alan araştırmacıları, kütüphaneciler, yayınevleri ve kitabevleri için önerilen kitap listesinde Delioğlu’nun resimlediği çocuk kitapları ağırlıklı olarak yer almaktadır. Bu nedenle bu çalışmada, Delioğlu’nun resimlediği, “Öğretmenin Sihirli Şapkası, Dedemin Sihirli Dolabı, Ninemin Arkadaşı, Ninemle Hayvanat Bahçesinde, Peynirli Börek” isimli yapıtlardaki resimler incelenmiş ve bu resimlerin niteliği değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Önemi

Ülkemizde okulöncesi dönemde çocukların kitapla yeteri kadar etkileşimde bulunamamaları önemli bir sorundur; ayrıca bu dönemde çocuğa sunulan resimli kitapların niteliği ve seçimi de bu sorunun bir başka önemli boyutudur. Ancak bu alanda yapılmış yeteri kadar araştırmaya rastlanılmamaktadır. Bu

tartışma ekseninde çocukta okuma kültürü ediminde ve estetik duyarlılığın gelişmesinde büyük payı olan resimli çocuk kitaplarının niteliğine yönelik yaklaşımları değerlendirmek ve bilimsel ölçütler ekseninde saptamalar yapmak önem taşımaktadır. Ayrıca bu araştırmanın, resimli çocuk kitaplarının görsel bir metin olarak niteliğini saptamaya yönelik yapılacak diğer araştırmalara da ışık tutacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, resimli çocuk kitaplarının nitelik sorunsalını ve bu kitapların çocuğun sanat eğitimi sürecindeki yerini tartışmaktır. Bu amaçla Mustafa Delioğlu'nun resimlediği, “Öğretmenin Sihirli Şapkası”, “Dedemin Sihirli Dolabı”, “Ninemın Arkadaşı”, “Ninemle Hayvanat Bahçesinde” ve “Peynirli Börek” adlı yapıtlar çözümlenmiştir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlar; Sever (2007)'in çocuk edebiyatı öğretiminde, resimlerin niteliğini sınavabilmek için geliştirdiği sorular kapsamında oluşturulmuştur. Mustafa Delioğlu'nun resimlediği, “Öğretmenin Sihirli Şapkası”, “Dedemin Sihirli Dolabı”, “Ninemın Arkadaşı”, “Ninemle Hayvanat Bahçesinde” ve “Peynirli Börek” adlı yapıtlarda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Çizgilerin biçemi, bilinen ya da kanıksanan bir özellikte mi, yoksa özgün mü? Çizgilerin yarattığı etki, çocukların ilgisini çekebilecek özellikler taşıyor mu?

2. Resimler, sözlü metnin anlamını tamamlıyor mu? Sözcüklerle anlatılamayanları ya da anlatılmayanları çizginin anlatım gücüyle tamamlayıp çocuklara sezdirebiliyor mu?

3. Resimler, sözcüklerle anlatılanları çocuğun belleğinde canlandırmasına katkı sağlıyor mu?

4. Resimler, metne görsel bir yorum katıyor mu? Anlatılanlara, çizer yeni anlamlar, yorumlar katabilmiş mi?

5. Resimler, bir uyarıcı olarak çocukların, duyma ve düşünme yetilerini devindirebilecek özellikler taşıyor mu?

6. Resimler, çocuğu düşündürebilecek, eğlendirebilecek, güldürebilecek özellikler taşıyor mu?

7. Resimler, yazılı metnin desteği olmaksızın, çocukların izleyerek kendilerince öyküler oluşturmasına olanak sağlıyor mu?

8. Resimler bir bütün olarak, çocukta resim diliyle iletişimi isteklendirecek estetik özellikler taşıyor mu, çocukta resim yapma isteği uyandırıyor mu?

Yöntem

Bu araştırmada, resimli çocuk kitaplarının nitelik sorunsalına ve bu kitapların çocuğun sanat eğitimi sürecindeki yerine değinirken çocuk edebiyatı, sanat felsefesi ve sanat eğitimi alanlarında ortaya konmuş görüşlere yer verilmiştir. Araştırma, genel araştırma modelleri açısından var olan durumu, var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan tarama modelidir (Karasar, 1998).

Ayrıca bu araştırmada, Mustafa Delioğlu'nun resimlediği “Öğretmenin Sihirli Şapkası, Dedemin Sihirli Dolabı, Ninemin Arkadaşı, Ninemle Hayvanat Bahçesinde, Peynirli Börek” adlı yapıtlar Sever (2007)'in çocuk edebiyatı öğretiminde, resimlerin niteliğini sınavabilmek için geliştirdiği sorular kapsamında “betimsel çözümleme” yöntemiyle incelenmiştir. Bu yönetime göre, elde edilen veriler daha önceden belirlenen izleklere (temalara) göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel çözümlemede amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce dizgesel ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bulgular ve Tartışma

Resimli Çocuk Kitaplarının Nitelik Sorunsalı ve Çocuğun Sanat Eğitimi Sürecindeki Yeri

Çocuk kitapları, resim sanatının insan yaşamına giriş kapısı, sanat eğitiminin başlangıç yeridir. İnsanlar kendi dışındaki dünya ile en geniş ilişkiyi görerek kurmaktadırlar. Görme yolu ile ilişki kurmak en kolay, en kestirme yoldur. Çocuk, görsel sanatlara dönük ilk izlenimlerini, ilk eğitimini bu kitaplardan edinir. İyi ve güzel gibi yoz ile çirkinle de ilk ilişki bu kitaplarda başlayabilir. Bu başlangıcın sonuçları bütün yaşam boyu kendisini belli eder. Çocuğun bilinçaltında yerleşen bu ilk

izleri ileri yaşlardaki eğitimle silmek hemen hemen olanaksızdır (Aslier, 1980).

Çocuk kitaplarındaki resimlerin yaşamsal değerine vurgu yaparken, Gregorius'un şu sözüne değinmekte yarar vardır: "Yazının okuyabilenlere verdiği, okuma yazma bilmeyenlere resim verir." Tabi burada kastedilen özgün anlatım olanakları barındıran yapıtların iletileri değil, ortaçağda kendini tanıma olanağı elinden alınmış insanlara dayatılan dinsel öğretilerdi. Ortaçağ koşullarında okuma ve yazma bilmeyen çoğunluğun, dini öğretileri, kiliselerdeki duvar resimlerinden öğrendiklerini biliyoruz. Fakat şu da bir gerçektir ki görsel bir uyaran olarak resim, sözel anlatımların sınırlarını genişletir. Bu bağlamda ele alındığında; söz konusu olan alımlayıcı çocuk ise resmin işlevi daha da önemli bir noktada konuşlanır.

Berger (2003), insanların yaşamı anlamlandırmalarında görme eyleminin etkisini şöyle ifade eder; görme konuşmadan önce gelmiştir. Çocuk konuşmaya başlamadan önce bakıp tanımayı öğrenir. Ne var ki başka anlamda da görme sözcüklerden önce gelmiştir. Bizi çevreleyen dünyada kendi yerimizi görerek buluruz. Bu dünyayı sözcüklerle anlatırız ama sözcükler dünyayla çevrelenmiş olmamızı hiçbir zaman değiştirmez. Bu perspektiften bakıldığında, görme eyleminin yaşamı anlamlandırma ediminde, çocuk kitaplarındaki resimlerin yeri Sever'in (2003) yaklaşımıyla şu şekilde açıklanabilir; çocuk çevresinde gördüğü nesne ve varlıkları görsel imgeleriyle belleğine yerleştirir. Resimler, yazısız kitaplardan başlayarak çocukların belleklerinde nesne ve varlıkların imgelerini oluşturur, kavramsal gelişimini destekler. Bu noktadan hareketle, okulöncesi dönemde okuma yazma bilmeyen çocuklar göz önüne alındığında, çocuk kitaplarındaki resimler; yalnız metni tamamlayan görsel bir uyaran değil, duyumsatım ve anlatım sorumluluğu yüklenen başat bir öge olarak çocuk edebiyatındaki yerini alır.

Sever'in (2003) ifade ettiği gibi okulöncesi dönemden başlayarak çocuklarda, resim diliyle iletişim kurma ve resim yapma isteğinin uyanması; ancak sanatçı duyarlılığıyla yapılmış resimlerle olanaklıdır. Çocuk kitaplarındaki sanatçı duyarlılığı ile yapılmış resimler, çocukların görme duyularının eğitilmesine olanak sağlayan etkili araçlardır. Kitaplarda karşılaşılan düzeye uygun resimler, çocuklar için bir sanat eğitimi ortamı yaratır.

Küçük yaşlarda görsel eğitimi doğru kaynaklardan almaya başlayan çocukların ilköğretim süreciyle birlikte duyularıyla düşünme becerisi de gittikçe yetkinleşmeye başlar. Bu yetkinleşme, çağdaş eğitimin en önemli amaçlarından biri olan, düşünen duyarlı insanın yetişmesine de katkı sağlayacak süreci işler. Düşünen duyarlı insan, her şeyden önce yazılı kültürle etkili bir iletişim kuran, onunla dost olan insandır. Erken çocukluk döneminde çocuğu kitaba çeken ilk uyaran, kitabın görsel dünyası, çocuğa kitabı sevdiren başat öge de kitabın görsel değeridir. Bu bağlamda düşünüldüğünde çocuk kitaplarındaki resimler çocuğun karşılaştığı, sıcak bir etkileşime girebildiği (dokunduğu, eline aldığı, dilediği yere götürdüğü) sanatsal nitelikli ilk görsel ürünlerdir.

Çocuk edebiyatının tüm gizil gücünü anlayabilmek için yetişkinlerin, birbirini tamamlayan şu iki yol gösterici ilkeyi kabul etmesi gerekmektedir; resimli çocuk kitaplarının amacı; çocuk ile edebiyatı birbirine bağlamaktır ve resimli kitap çocuğun okuma yazma ediniminde en önemli kaynaktır (Jalongo, 2004).

Fang (1996) ise resimli çocuk kitaplarındaki resimlerin amacını; çocuğa kitabı sevdirmek, çocuğun dikkatini ve ilgisini çekmek, bir kavram öğretmek, bir öykü anlatmak ya da öykünün anlamını güçlendirmek, çocuklarda beğeni ve farkındalık geliştirmek olarak ifade etmektedir. Fang, çocukların dil ve okuma yazma gelişiminde çocuk kitaplarındaki resimlerin önemine değinirken aynı zamanda öğretmenlerin, yazarların ve kitap resimleyenlerin; iletilen bilgi ile beraber resimlere, baskı kalitesine ve çocuk okurun hassas etkileşimine daha duyarlı olmaları konusuna da vurgu yapar.

Çocuk ya da yetişkin okurun tamamında derin etkiler uyandıran resimli kitaplardaki görsel sanatların güçlü niteliğine vurgu yapan Kiefer, (1993) resimli kitapların değerlendirilmesine şu bakış açısıyla yaklaşmaktadır; içeriğin görsel anlatımı ve elde edilecek duygusal deneyim, anlatımın en ön planda tutulmasıyla mümkündür. Sanatçılar tarafından doğru seçimlerin yapılması, yalnızca her yaşta çocuğun görsel okur-yazarlıklarını geliştirmeyecek; aynı zamanda estetik anlayışlarını da derinleştirecektir.

Jalongo (2004), resimli çocuk kitaplarının önemini şöyle ifade etmektedir: Çocuklar, resimli çocuk kitapları

deneyimleriyle sosyal, kişisel, entelektüel, kültürel ve estetik açıdan gelişebilirler. Kitaplar henüz sosyalleşmekte olan çocukların kişiler arası ilişkileri ve insan motiflerini keşfetmelerine olanak tanır. Resimli çocuk kitapları benlik kabulünü iletir ve çeşitli yöntemlerle, güçlü duygularla başa çıkmayı yeni yeni öğrenmeye başlayan çocuklar için örnek olurlar. Çocuklar, resimli çocuk kitapları aracılığı ile kendi yaşamlarına benzerlik ve farklılık gösteren ailelerle, mekanlarla ve kültürlerle tanışma fırsatı bulurlar. Sonuç olarak resimli çocuk kitapları çocuğun kültürel kimliği ve çok kültürlülük farkındalığına katkıda bulunur. Buna ek olarak, resimli kitaplar hem resimli hem de yazılı olarak eşzamanlı bir biçimde ele alındığı için estetik gelişimi ve okuma yazma gelişimini destekler. İşte tüm bu gerekçelerle çocuk edebiyatı çocukların öğrenmelerinde ve yaşamlarında önemli bir rol oynamaktadır. Çocuklar, resimli kitaplar aracılığıyla kendi yaşadıkları çevre ve dünya hakkında bilgi sahibi olurlar. Kitaplar yetişkinler tarafından çocuklara okunduğunda resimler de çocukların kitaptaki karakterleri ve sahneleri tek tek belleklerinde canlandırmalarına yardımcı olurlar. Çocuklar metnin bağlamını, resimleri yani görsel metinleri kendi başlarına okurken öğrenirler. Resim, çocukların okuma sürecinin devamını sağlamada isteklendirici bir öğedir (Wohlgemuth, 1998).

Segun, (1988) okulöncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan kitaplardaki iletilerin, yazılı metinlerle değil de görsel metinlerle yani resimlerle aktarılmasını şu açıdan değerlendirmektedir: Erken çocukluk döneminde resimsel kod, sözel koda oranla iletişimde daha doğrudan bir araçtır. Bu dönemdeki çocuklar kitap resimlerine bakarak kendi sözcükleriyle öyküler anlatırlar. Bu durum çocukların hayal güçlerini geliştirmelerine yardımcı olur. Resimsel dil başlı başına bir edebiyattır. Okumaya yeni başlayan çocuklar için yazılı metin öne çıkmaya başladığı zaman dahi, bu çocuklar dil ve iletiyi çok sayıda resimle karşılaştıklarında daha iyi anlamaktadırlar.

Hayatın her alanında gereksinim duyulan ve kullanılması gereken yaratıcı düşünme becerisinin çocuklara kazandırılması gerektiğini göz ardı edemeyiz. Gönen'e (2006) göre; "Çocukta yaratıcılığın gelişmesi ve ortaya çıkması için çocuğun, çocuk kitapları ve sanatla daha çok etkileşimde bulunması

sağlanmalıdır.” Çocuk kitaplarına ve kitap resimlerine düşen sorumluluğun başka bir boyutu da tamda burada ortaya çıkmaktadır.

Çocuk, görsel sanatlara dönük ilk eğitimini yazınsal çocuk kitapları aracılığıyla alır. Çocukta yaratıcılığın ortaya çıkması / gelişmesi, onda sanatsal ve düşünsel farkındalığın oluşabilmesi için de çocuğun, erken yaşlardan başlayarak sanatçıların hazırladığı resimli çocuk kitaplarıyla daha çok etkileşimde bulunması gerekmektedir.

Eripek (1993) sanat eğitimini, özellikle yeni yetişen kuşaklar başta olmak üzere, tüm insanlara yönelen, sanatı ve sanatsallığı devingen değişkenliği içinde kavratın, yaşamsal değerini belirleyen ve yaratıcılığı sanat ve düşün alanında geliştirme amacı taşıyan bir eğitsel programlar bütünü olarak değerlendirmektedir.

Sanat eğitiminin önemine değinirken, çocukları bu alana hazırlayan ve gerekli duyarlılığın oluşmasına katkı sağlayan çocuk kitaplarını da göz ardı edemeyiz. Çünkü unutulmamalıdır ki çocuklar ne kadar erken yaşta nitelikli görsel ve dilsel uyarınlarla buluşturulurlarsa ileride de sanatsal ve düşünsel farkındalıkları yüksek bireyler olarak yetişeceklerdir. Bu da çocukların en rahat ulaşabilecekleri araç olan kitap ile olanaklıdır.

Aslier’in (1980) değindiği gibi; özgün resim sanatının, bağımsızlığını en az yitirerek girebildiği kullanım alanlarından biri de çocuk kitaplarıdır. Özgün sanat yapıtlarında, yani resim ve heykel sanatında aranan soyluluk; sanat niteliği üstünlüğü, çocuk kitaplarının grafik tasarımında da aranır. Özgürlüğün sonucu ve ölçüsü kişiliktir. Çağımızın öncü beğenisine uygun sanat niteliği ve kişisel anlatım özellikleri taşıyan çocuk kitabı tasarımlarını arıyoruz artık. Aslier’in çocuk kitapları resimlerindeki özgünlük arayışına baktığımızda son derece anlamlı bir kaygı görüyoruz. Zira çocuğun estetik alımlama düzeyini geliştirebilmek, çocuğun özgün yapıtlarla buluşması ile mümkün olmaktadır. Yalnız burada unutulmaması gereken nokta, çocuğa görelilik ilkesidir. Yani sanatçının yaratma ortamındaki özgürlüğü, çocuğun anlam evreniyle sınırlıdır.

Sever’in (2003) ifade ettiği gibi, okul öncesi dönemde çocuk, dilsel iletileri dinleyerek anlamak durumundadır. Buna karşın, görsel iletilerle, bir başkasına gerek duymadan birebir

iletişim kurabilir. Görsel dünyanın sınırlarını, kendi düş gücünün sınırlarıyla dilediği an sınama olanağı bulabilir. İşte, bu sürecin, çocuğun görme duyusunun eğitilmesi bakımından yaşamsal bir önemi vardır. Çocukların ilk karşılaştığı uyaranların yaşam boyu kalıcı etkisi düşünüldüğünde, bu evreden başlayarak çocuğun duyu eğitimi, ona en kolay yoldan ulaşılabilecek araçlarla gerçekleştirilmelidir. Bu araçsa, sanatçı duyarlılığıyla hazırlanmış resimli çocuk kitabıdır.

Çocuk kitaplarında resim konusunun en önemli sorularından bir tanesi de “Çocuk kitaplarındaki resimlerin niteliği nasıl değerlendirilmeli?” sorusudur. Bu alanda çok fazla kuramsal bilgiye rastlanmamakla birlikte çocuk edebiyatı, sanat felsefesi ve sanat eğitimi alanlarında ortaya konmuş eserlerden hareketle şöyle bir yaklaşımda bulunmak mümkündür.

Erinç’e (2004) göre; resim sanatının ne olduğu sorusunu yanıtlamaya, resmin nesnel niteliğinin açığa çıkarılmasıyla başlamak yerinde olur. Bir resmin nesnel nitelikleri onun varlık nedeni ile doğrudan ilintilidir. Bir resim, ya araç olarak vardır ya da amaç olarak... Yani bir resim, ya varolanı taklit etmek için, yansıtmak için yapılır ya da salt kendi için, kendi adına...

Bu noktadan hareketle çocuk kitaplarındaki resimlerin nesnel niteliğini sorgularken, çocuk kitaplarındaki resimlerin, bir araç niteliği taşıdığı yargısına varabiliriz. Çünkü burada resmin varlık nedeni; özellikle okulöncesi dönemde, görsel imgeleri çocukların zihinlerinde kavramlaştırma, görme algılarını devindirme, metnin iletisini görsel olarak tamamlama ve çocuğun zihninde canlandırmasına olanak tanımaktır. Bu sebeple çocuk kitaplarındaki resimlerin nitelikleri incelenirken; sadece sanatsal yaratmada kullanılan görsel sanat elemanları (nokta, çizgi, leke, doku, renk, boşluk, ışık-gölge) ile bu elemanları düzenleme işlevi olan sanatsal düzenleme ilkeleri (denge, vurgu, hareket, ritim, değişiklik, dereceleme, oran-orantı) ve estetik değerler göz önüne alınmaz. Bunların yanı sıra resimlerin anlatımdaki işlevi, sanat yoluyla eğitim anlayışının öngördüğü bütünselliğe katkıları da dikkate alınmalıdır.

Kiefer’e (1993) göre; eleştirmen, resimli bir kitabın niteliğini yargılamak, eleştirisine sözel metinle, yazısız resimli bir kitap olması durumunda ise de kitabın teması ya da ana düşüncesiyle başlamalıdır. Çoğu durumda sanatçının başladığı

yer de burasıdır. Sanatçılar kendi çalışmalarını resimleseler bile bu sanatçılardan çok azı, önce resimleri oluşturur ardından metni yazarlar. Önce kitabın teması, karakterleri, ruh halleri ve örgesi, ortam ve olayları hakkında bir fikir sahibi oluruz. Ardından, sanatçının sanatın elaman, ilke ve kurallarını nasıl seçtiği, bunları görsel olarak nasıl ifade ettiği ve bu sanatsal ya da biçimsel seçimlerin kitabın estetik değerine nasıl katkıda bulunduğu konuları ile değerlendirmeye devam edebiliriz.

İçeriği betimleyen sanatçı için, her şeyden önce, var olan seçenek yelpazesini göz önünde bulundurmalıyız. Bu biçimsel seçimler, sanatın eleman ve ilkeleri, resimlemenin tarihsel ve kültürel kuralları, kitap üretiminin teknik seçimleriyle birlikte sınıflandırılabilir. Bu seçenek yelpazesi göz önüne alındığında, yalnızca onların biçimsel özellikleri değil aynı zamanda entelektüel anlayış ve kitapla duygusal bağ kurabilme yolları da göz önünde bulundurulmalıdır (Kiefer, 1993).

Delioğlu'nun Resimlediği Yapıtlar Üzerine Bir İnceleme

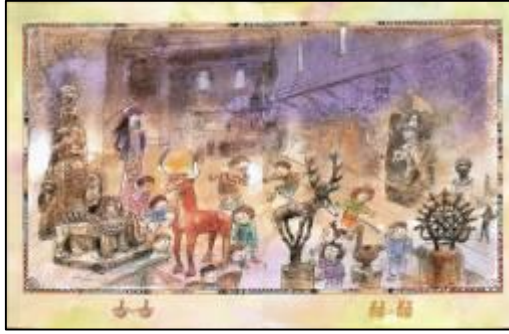
Öğretmenin Sihirli Şapkası

Akal'ın anlatımıyla çocuğa aktarılmak istenen temel ileti, Delioğlu'nun özgün anlatımıyla oluşturduğu görsel iletileri ile tamamlanmıştır. Akal'ın gerçek dünyaya ilişkin göndermeleri Delioğlu'nun resimleriyle düşsel bir kurguya dönüştürülmüştür. Bu anlamda sanatçı, yapıtla etkileşimde bulunan çocuğa duyma, düşünme ve düş kurma sorumluluğu verebilecek özellikler taşımaktadır.

Kitaptaki resimler yazılı metnin desteği olmaksızın, çocukların izleyerek kendilerince öyküler oluşturmasına olanak tanımaktadır. Delioğlu'nun kurgusunda resimler belli bir akış içerisinde sunulmaktadır dolayısıyla çocuk metni okuyamasa bile resimlere bakarak bir öykü oluşturabilir.

Çocuk kitaplarındaki resimlerin çocuğu düşündürebilecek, eğlendirebilecek, güldürebilecek özellikler taşıyor olması son derece önemlidir. Zira çocuğun gelişim özellikleri dikkate alındığında bu durum, çocuğu okumaya davet eden bir öğe olarak karşımıza çıkmaktadır. Delioğlu'nun resimlediği "Öğretmenin Sihirli Şapkası" adlı yapıt bu anlamda üstlendiği sorumluluğu yerine getirmektedir. Akal'ın anlatımıyla çocuğa sunulan anlam evrenine, Delioğlu'nun kurguladığı düşsel dünya

da eklenmiş ve yaratıcılığın sınırlarını zorlayan bir anlatım ortaya çıkmıştır. “Öğretmenin Sihirli Şapkası” isimli yapıtla çocuklar, önce hayvanları tanımak için bir hayvanat bahçesine, sonra tarihi eserleri tanımak için bir müzeye, daha sonra sayısal işlemleri sıkılmadan yapabilecekleri bir şekerkiye, ardından müzik ve dans için bir dans salonuna ve spor etkinlikleri için ise başka bir yere yeni öğretmenlerinin sihirli şapkası sayesinde giderler. Delioğlu, sihirli şapkayla gidilen yerleri ve o mekânlardaki atmosferi son derece anlamlı plastik ve düşsel bir kaygıyla betimlemiştir. Metin ve imge işbirliğiyle yaratılan bu anlam evreninde çocuk düşünebilecek ve eğlenebilecektir. Bkz. Resim 1,2.

Resim 1

Resim 2

Sever'in (2003) ifade ettiği gibi, kitaptaki resimler, çocukların beğeni ve algılama düzeyine uygun olmalı, metnin iletisine görsel bir zenginlik katmalı; estetik nitelikleriyle de görsel algılarını geliştirici özellikler taşımalıdır. Kahramanların fiziksel portreleri, metinde yansıtılan kişilik özelliklerine uygun

biçimde çizilmeli; resimler kahramanların başat özelliklerini (şişman, zayıf, uzun saçlı, kısa boylu, sinirli, uysal vb.) yaşadıkları ruhsal durumları, geçirdikleri fiziksel değişimleri çocuklara duyumsatabilmelidir. Delioğlu'nun resimlediği "Öğretmenin Sihirli Şapkası" adlı yapıt, bu anlamda üstlendiği sorumluluğu yerine getirmektedir. Öykünün akışında öğretmenleriyle yeni tanışan öğrencilerin öğretmenlerini tanıyıp sevene kadar olan süreçte başlarından geçen olaylar, yaşadıkları ruhsal durumlar etkili bir biçimde resimlenmiştir.

Dedemin Sihirli Dolabı

Çocukla kitap arasında güçlü bağı oluşturan etmen, metin ve imgenin başarılı bir biçimde bütünleşmesidir. Metin ve imge arasındaki geçişler anlamsal yapıdaki birliği oluşturur. Birinin anlatamadığını diğeri anlatır ya da birbirlerine farklı anlamlar katarak yapıtı yükseltir. Mustafa Delioğlu'nun resimlediği yapıtlarda bu durum kaçınılmaz bir öğedir. Yazarın çocuğa sunduğu özgün anlatıma, Delioğlu'nun sanatsal kaygılarla tasarladığı resimler de eklenince son derece zengin bir anlatım birliği oluşturulmuştur.

Yapıtlarında, betimlediği tiplerin yaşıyor olması için vücut dilinin ve yüz ifadelerinin önemli olduğuna inanan Delioğlu, metinleri yorumlarken dikkat ettiği noktaları şöyle ifade etmektedir; "Metindeki olayların birebir resmini çizmek yerine ona görsel tadı en iyi nasıl verebilirimi tasarlamak. Örnek verecek olursam; bir masalda elma ağacının meyvelerini her yıl gelip yiyen ve padişahın "nasıl edelim de bu dertten kurtulalımdaki yüz ifadesini, yani düşünceli halini nasıl verebilirime dikkat etmek. Veya metnin diğerk bölümündeki ağızlarından alev saçan yedi başlı devi görünce altına kaçırarak ortanca şehzadenin korkulu halini ironik bir biçimde nasıl verebilirime dikkat etmek." (Delioğlu, 2006). "Dedemin Sihirli Dolabı" isimli yapıtta resimler, sözlü metnin anlamını tamlamaktadır. Kitapta, üvey dedesiyle yeni tanışan küçük kızın, dedesinin anlattıklarına koşut kendi imgeleminde yarattığı fantastik dünya, etkili ve eğlenceli bir biçimde betimlenmiştir. Küçük kızın kurduğu hayalleri ve başından geçen maceraları betimleyen resimler, kitapla etkileşimde bulunan çocuğun belleğinde canlandırmasına olanak tanımaktadır. Kitaptaki kahramanların yüz ifadeleri (mutlu, üzgün, şaşkın, düşünceli,

korkulu, muzip, isteksiz) son derece başarılı bir biçimde betimlenmiştir. Kitapta sözcüklerle ifadelendirilmeyen, yaramazlık, kızgınlık, pişmanlık gibi duygu durumları da görsel olarak resmin anlatım gücüyle yapıtı alımlayan çocuğa sezdirilmektedir. Bkz. Resim 3,4.

Resim 3

Resim 4

Okurun hayal gücünü kısıtlamamak için özen gösteren Delioğlu, metinde anlatılan olayın fonunda deniz varsa birebir denizi görüntülemek yerine sayfanın kenarında zıplayan bir balık ile deniz imgesinin, yapıtı alımlayan kişiye verilebileceğini düşünmektedir (Delioğlu, 2006). Delioğlu'nun yapıtlarında dikkati çeken bu unsur, eserle karşı karşıya kalan kişiyi kuşatan, hayal gücünü ve merak duygusunu kışkırtan bir durum olarak "Dedemin Sihirli Dolabı" isimli yapıtta da karşımıza çıkmaktadır.

Yapıttaki resimler, sanatsal yaratmada kullanılan görsel sanat elemanları (nokta, çizgi, leke, doku, renk, boşluk, ışık-gölge) ile bu elemanları düzenleme işlevi olan sanatsal

düzenleme ilkeleri (denge, vurgu, hareket, ritim, değişiklik, dereceleme, oran-orantı) ve estetik değerler göz önüne alınarak biçimlendirilmiştir.

Ninemin Arkadaşı

Sever'in (2003) ifade ettiği gibi, çocuk kitaplarındaki resimlerin önemli bir işlevi de çocukların dağınık olan ilgilerini bir noktada (resimde) yoğunlaştırabilmek, onlarda öykü, masal dinleme isteği uyandırabilmektir. Bu nedenle resimler çocuklara çevrelerindeki komik ya da ciddi durumları yalın ya da karmaşık görüntülerle sunabilir; ancak sunulan görüntülerin onları heyecanlandırması, eğlendirmesi ve düşündürmesi beklenir. Delioğlu resimlediği kitabın hemen hemen her sayfasına küçük sevimli bir kedi çizmektedir. Aslında öyküde bir kedinin varlığından söz edilmezken Delioğlu bu kediyi çizerek kahramanların yaşam alanlarına dahil etmektedir. Bu durum sanatçının çocuğun ilgisini çekerek anlam evrenine seslenebilmesini sağlamaktadır. Bkz. Resim 5.

Resim 5

“Ninemin Arkadaşı” isimli kitaptaki resimler, sözcüklerle anlatılanları çocuğun belleğinde canlandırmasına katkı sağlayabilecek niteliktedir. Resimler, yazılı metnin desteği olmaksızın, çocukların izleyerek kendilerince öyküler oluşturabilmesine olanak tanıyan özellikler taşımaktadır. Delioğlu'nun kurgularında resimler belli bir akış içerisinde sunulmaktadır dolayısıyla çocuk metni okuyamasa bile resimlere bakarak bir öykü oluşturabilir.

Kitapta, görsel metin, sözlü metnin anlamını tamamlamaktadır. Anlatıda yer alan heyecanlanma, telaşlanma,

şaşıрма, kıskanma, korkma, üzüme gibi duygu durumları da görsel olarak etkili bir biçimde betimlenmiştir.

Görsel metin, bir bütün olarak, çocukta resim diliyle iletişimi sağlayacak estetik özellikleri barındırmaktadır. Resimler suluboya tekniği ile yapılmış ve anlatıda yer alan kahramanlar, canlı-cansız nesnelere ve uzam sanatçıya özgü plastik bir dille çocuğun anlam evrenine sunulmuştur. Özgün çizgilerle yaratılmış ve canlı renklerle betimlenmiş hikâye kahramanlarının yaşam alanları, çocuğun anlam evrenine seslenebilecek ve çocuğun kitaba karşı merak duygusunu devindirebilecek özellikler taşımaktadır.

Ninemle Hayvanat Bahçesinde

Gürmen'in sözcüklerle kurguladığı anlam evrenine Delioğlu'nun kendine özgü plastik dili de eklenince, okulöncesi çocuklarının dilsel, bilişsel ve duyuşsal becerilerini zenginleştirebilecek yeni bir kurmaca gerçeklik ortaya çıkmıştır. Maymun, kanguru, kuğu, ördek, papağan, zürafa, gergedan, fil, balık, gibi hayvanlar yaşam alanlarında resmedilmiştir. Tüm bu resimlemeler, hayvanat bahçesinde yaşayan hayvanları, okulöncesi dönemdeki çocukların kavrayabilecekleri ve anlamlandırabilecekleri niteliktedir.

Kitaptaki resimler yazılı metnin desteği olmaksızın, çocukların izleyerek kendilerince öyküler oluşturmaya olanak tanımaktadır. Resimler belli bir akış içerisinde sunulmaktadır dolayısıyla çocuk metni okuyamasa bile resimlere bakarak öyküler oluşturabilir.

Delioğlu, ninesiyle beraber hayvanat bahçesine giden küçük çocuğun orada yaşadıklarını, renklerin ve çizginin diliyle etkili bir biçimde betimlemiştir. Gürmen'in çocuklara sözcüklerle duyumsattığı karşıt kavramları (yaşlı-geç, yavaş-hızlı, açık-kapalı, iri- ufak, alçak-yüksek, büyük-küçük, düz- ters, içinde-dışında, uzun- kısa, dar- geniş, büyük-küçük, kalın- ince, şişman-zayıf, çok-az, aydınlık-karanlık, gibi) Delioğlu, kendine özgü plastik bir dille kurguladığı resimlerle duyumsatmaktadır.

Sever'in (2003) yaklaşımıyla şu şekilde açıklanabilir; çocuk çevresinde gördüğü nesne ve varlıkları görsel imgeleriyle belleğine yerleştirir. Resimler, yazısız kitaplardan başlayarak çocukların belleklerinde nesne ve varlıkların imgelerini

oluşturur, kavramsal gelişimini destekler. Bu bağlamda ele alındığında, Delioğlu'nun resimlediği "Ninemle Hayvanat Bahçesinde" isimli yapıtın, çocuğun kavramsal gelişimini destekleyebilecek nitelikte olduğu görülmektedir. Hayvanat bahçesinde yaşayan hayvanların büyük-küçük, iri-ufak, uzun-kısa, zayıf-şişman, çok-az, gibi karşıtlıklarla betimlenmesi çocukların bu hayvanları çeşitli özellikleriyle tanıyabilmelerine ve karşılaştırabilmelerine olanak tanımaktadır.

Okulöncesi dönemde çocukların renkleri tanımaları ve canlı-cansız varlıklarla doğru ilişkilendirmeleri beklenmektedir. Bu noktada Gürmen'in sözcüklerle kurguladığı anlatısında renkler, hayvanat bahçesindeki balıklarla ilişkilendirilerek duyumsatılmak istenmiştir. Delioğlu ise Gürmen'in anlatısında vurguladığı renkleri, resimsel anlatımla çocuğa duyumsatmaktadır. Ayrıca Delioğlu hayvanat bahçesindeki hayvanları gerçek yaşamdaki biçimlerine ve renklerine bağlı kalarak betimlemektedir. Bu durum hayvanlarla düşsel bir gerçeklikte tanışan çocuğun, gerçek dünyaya ilişkin olgulara gönderme yapabilmesine olanak tanımaktadır.

Anlatıda yer alan nine ve torun ilişkisi sözcüklerle somutlaştırılmamasına karşın Delioğlu tarafından son derece etkili bir biçimde betimlenmiştir. Bu betimleme, kitaptaki resimlerle etkileşimde bulunan çocuklara, nine ve torun arasındaki sıcak dostluğu duyumsatabilecek niteliktedir. Sanatçının çocukların anlam evrenine seslenme çabasında başarılı olduğunu söyleyebileceğimiz bu çalışma, Delioğlu'nun rengin ve çizginin diliyle kurguladığı görsellikte görünenin ötesinde bir anlam taşıyabildiğini göstermektedir.

Gürmen'nin sözcüklerle kurguladığı anlatıda hayvan sevgisi somut bir biçimde ifade edilmemiştir. Ancak, Delioğlu'nun resimlediği kitabın her sayfasında konuşlanan küçük sevimli bir hayvan (bazen bir kuş, bazen bir kedi ya da bir balık) çocuğa hayvan sevgisini duyumsatabilmektedir.

Çocukların öğrenme gereksinimlerine koşut kurgulanmış anlatıda, tren ve otobüs gibi ulaşım araçları da Delioğlu tarafından resmedilmiştir. Bu anlamda Delioğlu'nun resimleri; nesne ve varlıkları tanıtan, onların görsel imgelerini çocukların belleğinde oluşturmalarına olanak sağlayan estetik bir uyaran niteliğindedir.

Anlatıda yer alan kahramanların ve hayvanat bahçesindeki hayvanların hareketleri durağan bir biçimde değil tersine çocukların ilgisini devindirebilecek biçimde hareketli ve eğlenceli bir biçimde betimlenmiştir. Örneğin; nine ve torun kangurularla zıplarken, maymunlar daldan dala atlarken, fil gergedanla şakalaşırken betimlenmiştir. Bkz. Resim 6.

Resim 6

Kitaptaki resimler, bir bütün olarak, çocukta resim diliyle iletişimi sağlayacak estetik özellikleri barındırmaktadır. Özgün çizgilerle yaratılmış sevimli hayvan figürleri ve canlı renklerle betimlenmiş öykü kahramanlarının yaşam alanları, çocuğun anlam evrenine seslenmekte ve çocuğun kitaba karşı merak duygusunu devindirebilmektedir.

Peynirli Börek

Sever'e (2003) göre resimli kitaplar, okulöncesi dönemdeki çocuklara, çevrelerinde gördükleri nesne ve varlıkları tanıtmaya, onların görsel imgelerini oluşturma sorumluluğu üstlenir. Bu noktada Çınaroğlu'nun sözcüklerle kurguladığı anlatıda yer alan uçak, tren, gemi, otobüs, otomobil, motosiklet, bisiklet gibi ulaşım araçları, Delioğlu'nun resimleriyle görünür kılınmaktadır. Öykünün akışında Tini'nin hayal dünyasında yer alan Delioğlu'nun resimlediği ulaşım araçları, uzak-yakın kavramları ile ilişkilendirilerek duyumsatılmaktadır. Böylece çocukların belleklerinde nesne ve varlıkların imgeleri oluşturulabilir ve kavramsal gelişimi desteklenebilir. Bu anlamda çocuğun ilerideki düşsel birikimine katkı sağlayan bu imgeler, çocuğun düşlerini ve düşüncelerini devindirebilecek niteliktedir. Bkz. Resim 7,8.

Resim 7

Resim 8

Sever'in (2003) ifade ettiği gibi, okul öncesi dönem çocuklarının, kahramanları hayvan olan resimli öykü ve masallara büyük ilgi duydukları; kişileştirilmiş nesne ve varlıkların resimlerini büyük ilgiyle izledikleri bilinmektedir. Bu bağlamda Çınaroğlu'nun anlatısında kişileştirdiği ve insana özgü nitelikler yüklediği tembel minik fare "Tini" Delioğlu'nun kendine özgü plastik diliyle kurmaca gerçeklikteki yerini almıştır.

Sever'in (2003) deyişiyile, resimlerin sevimli, ilgi uyandıran renkleriyle dikkat çekmesi, resimlerdeki nesne ve varlıkların insana özgü yetenekleri canlandırması, görsel öğelerin çocukları etkileyen anlatım özellikleridir. Delioğlu'nun resimlediği "Peynirli Börek" adlı kitapta, tembel minik fare "Tini" göbeğini açıkta bırakan minik kırmızı kazağıyla ve kısa pantolonuyla koltuğunda tembellik yaparken ve çeşitli hayallere dalarken o kadar etkili bir biçimde betimlenmiştir ki bu durum çocukların ilgisini devindirebilecek ve onları öykünün içine çekebilecek bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır. Bkz. Resim 9.

Resim 9

Hayvanların kişileştirilerek betimlenmesi ya da gerçek dünya bilgilerini barındıran nitelikte betimlenmesi konusu, aslında yazarın sözcüklerle kurguladığı anlatı kapsamında değişiklik göstermektedir. Örneğin; Delioğlu'nun resimlediği "Ninemle Hayvanat Bahçesinde" adlı yapıttaki hayvanların betimlenmesiyle yine Delioğlu'nu resimlediği "Peynirli Börek" adlı yapıttaki hayvanların betimlenmesi birbirinden farklıdır. Çünkü "Peynirli Börek" adlı yapıttaki kahraman bir faredir ve bu fare yazar tarafından sözcüklerle kurgulanan anlatıda zaten kişileştirilmiştir. Bu noktada yazarın kurgusunda kişileştirdiği ve insana özgü nitelikler yüklediği tembel minik fare "Tini", kitabın resimlerinde de Delioğlu tarafından kişileştirilerek kurmaca gerçeklikteki yerini almıştır. Burada amaç çocukların ilgisini devindirebilmek ve onları öykünün içine çekebilmektir. Delioğlu'nun resimlediği "Ninemle Hayvanat Bahçesinde" adlı yapıttaki hayvanlar ise anlatının kahramanı değildir. Sanatçı tarafından hayvanlar gerçek yaşamdaki biçimlerine ve renklerine bağlı kalarak betimlenmektedir. Buradaki amaç nesne ve varlıkları tanıtarak çocukların kavramsal gelişimine katkıda bulunmaktır.

Sonuç ve Öneriler

Aslier (1980), Kiefer (1993), Fang (1996), Sever (2003), Jalongo (2004) ve Gönen'in de (2006) ifade ettiği gibi; çocukta yaratıcılığın ortaya çıkması, sanatsal ve düşünsel farkındalığın oluşması, estetik algının, görsel okur-yazarlığın, entelektüel ve kültürel gelişimin sağlanmasında çocuğun resimli çocuk

kitaplarıyla etkileşimde bulunmasının önemli bir payı vardır. Çocuğun erken çocukluk dönemiyle başlayan evrede, görsel sanatlara dönük ilk izlenimleri, ilk eğitimleri bu kitaplardan aldıkları göz önünde bulundurulduğunda, çocuğun nitelikli görsel uyaranlarla oluşturulmuş resimli çocuk kitaplarıyla buluşmasının önemi açıkça görülmektedir. Sever'in de (2003) vurguladığı gibi, sanatçı duyarlılığıyla yapılmış çocuk kitabı resimleri, erken çocukluk dönemiyle başlayan evrede, sanat eğitiminin en etkili ve kestirme yoludur.

Ülkemizde okulöncesi dönemde çocukların kitapla yeteri kadar etkileşimde bulunamamaları önemli bir sorundur; ayrıca bu dönemde çocuğa sunulan resimli kitapların niteliği ve seçimi de bu sorunun bir başka önemli boyutudur. Ancak bu alanda yapılmış yeteri kadar araştırmaya rastlanılmamaktadır. İşte bu tartışma ekseninde çocukta okuma kültürü ediminde ve estetik duyarlılığın gelişmesinde büyük payı olan resimli çocuk kitaplarının niteliğine yönelik görüşler değerlendirildiğinde şöyle bir yaklaşımda bulunmak mümkündür. Aslıer (1980), Segun (1988), Kiefer (1993), Wohlgemuth (1998), Sever (2003) ve Erinç'in (2004) görüşlerinden hareketle; çocuk kitaplarındaki resimlerin nesnel niteliğini, varlık nedeni bağlamında sorgularken, çocuk kitaplarındaki resimlerin bir araç niteliği taşıdığı yargısına varabiliriz. Çünkü burada resmin varlık nedeni; özellikle okulöncesi dönemde, görsel imgeleri çocukların zihinlerinde kavramlaştırma, görme algılarını devindirme, metnin iletisini görsel olarak tamamlama ve çocuğun zihninde canlandırmasına olanak tanımaktır. Bu sebeple çocuk kitaplarındaki resimlerin nitelikleri incelenirken; sadece sanatsal yaratmada kullanılan görsel sanat elemanları (nokta, çizgi, leke, doku, renk, boşluk, ışık-gölge) ile bu elemanları düzenleme işlevi olan sanatsal düzenleme ilkeleri (denge, vurgu, hareket, ritim, değişiklik, dereceleme, oran-orantı) ve estetik değerler göz önüne alınamaz. Bunların yanı sıra resimlerin anlatımdaki işlevi, sanat yoluyla eğitim anlayışının öngördüğü bütünselliğe katkıları, entelektüel anlayış ve kitapla duygusal bağ kurabilme yollarına katkıları da dikkate alınmalıdır.

Mustafa Delioğlu'nun resimlediği, "Öğretmenin Sihirli Şapkası, Dedemin Sihirli Dolabı, Ninemin Arkadaşı, Ninemle Hayvanat Bahçesinde ve Peynirli Börek" isimli yapıtlardaki

karakterlerin heyecanlı, telaşlı, şaşkın, meraklı, korkulu, üzgün, sevinçli, ağlamaklı, küskün, kızgın, muzip halleri son derece iyi yansıtılmıştır. Delioğlu'nun resimlerindeki bu özellik çocukların kitaptaki kahramanla özdeşleşim kurabilmesine olanak tanımakta ve çocuğun kitapla bir bağ kurmasını desteklemektedir. Metin ve imge arasındaki geçişler anlamsal yapıdaki birliği oluşturur. Birinin anlatamadığını diğeri anlatır ya da bir birlerine farklı anlamlar katarak yapıtı adeta bir şölene dönüştürür. Mustafa Delioğlu'nun resimlediği yapıtlarda bu durum kaçınılmaz bir unsurdur. Yazarların çocuğa sunduğu özgün anlatıma, Delioğlu'nun sanatsal kaygılarla tasarladığı resimler de eklenince son derece zengin bir anlatım birliği oluşturulmuştur. Kitaptaki resimler yazılı metnin desteği olmaksızın, çocukların izleyerek kendilerince öyküler oluşturmasına olanak tanımaktadır. Delioğlu'nun kurgularında resimler belli bir akış içerisinde sunulmaktadır dolayısıyla çocuk metni okuyamasa bile resimlere bakarak bir öykü oluşturabilir. Bu araştırmada incelenen; Delioğlu'nun resimlediği kitapların hepsinde suluboya tekniği kullanılmış ve anlatıda yer alan kahramanlar, canlı-cansız nesnelere ve uzam sanatçıya özgü plastik bir dille çocuğun anlam evrenine sunulmuştur. Delioğlu'nun resimlerindeki uzam problemi, yine sanatçının özgün anlatımıyla aşılmış, kanıksanmış kapalı kompozisyonlar oluşturmak yerine anlatının devingenliği içinde kurgulanmış açık kompozisyonlara yer verilmiştir. Resimler, sanatsal yaratmada kullanılan görsel sanat elemanları (nokta, çizgi, leke, doku, renk, boşluk, ışık-gölge) ile bu elemanları düzenleme işlevi olan sanatsal düzenleme ilkeleri (denge, vurgu, hareket, ritim, değişiklik, dereceleme, oran-orantı) ve estetik değerler göz önüne alınarak biçimlendirilmiştir. Bu bağlamda resimlerin bir bütün olarak, çocukta resim diliyle iletişimi isteklendirecek estetik özellikler taşıdığı söylenebilir.

Sonuç olarak; bu çalışmada incelenen Delioğlu'nun resimlediği yapıtların, çocuğa kendi gerçekliği içinde yaklaşmayı başarabilen; estetik değeri olan, çocukların görsel sanat eğitimlerine ve yaratıcılıklarına önemli katkılar sağlayabilecek; ayrıca onlarda sanatsal ve düşünsel farkındalık yaratabilecek nitelikte uyarılar oldukları görülmektedir

Kaynaklar

- Aslier, M. (1980). *Varolamaya Biçim Vermek*. İstanbul: İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Yayınları.
- Berger, J. (2003). *Görme Biçimleri*. (Çev. Y. Salman). İstanbul, Metis Yayıncılık. Eserin orijinali 1972'de yayımlandı).
- Delioğlu, M. (2006). Kitap İllüstrasyonları Üzerine Bir Dosya-Anket. Haydaroğlu, M. (Editör). Sanat Dünyamız 98.sayı.
- Erinç, S. (2004). Resmin Eleştirisi Üzerine. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Fang, Z. (1996). Illustrations, Text, and the Child Reader: What are Pictures in Children's Storybooks for?. *Reading Horizons*, 37, 130-142.
- Gençaydın, Z. (1993). Sanat Eğitimi. Eripek, S. (Editör). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gönen, M., Şahin, S., Yükselen, A.İ. ve Tanju, E. (2004). Çocuklar İçin Yaratıcı Etkinlikler. İstanbul: Epsilon Yayın Dağıtım.
- Jalongo, M.R. (2004). *Young Children and Picture Books (Second edition)*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (15. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kiefer, B. (1993). Visual criticism and children's literature. In B. Hearne and R. Sutton (Eds.), *Evaluating Children's Books: a Critical Look: Aesthetic, Social, and Political Aspects of Analyzing and Using Children's Books* (p. 73-91). Graduate School of Library and Information Science, University of Illinois at Urbana-Champaign: USA.
- Küçük, S.H. (Ed.) (2011). *Okulöncesi Çocuk Edebiyatı Kitap Kataloğu*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Segun, M. (1988). The Importance of Illustrations in Children's Books. In S. Mabel (Ed.), *Illustrating for Children: Report of the First Training Workshop for Illustrators of Children's Books* (p.25-27). Children's Literature Association of Nigeria, Ibadan: Nigeria.
- Sever, S. (2003). Çocuk ve Edebiyat. (1. Basım). Ankara: Kök Yayıncılık.

- Sever, S. (2007). “Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?”
II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu.(Yay.
Haz. S.Sever). Ankara: AÜ Basımevi, s.41.56.
- Wohlgemuth, G.T. (1998). *Children's Literature and its
Translation*. Unpublished master's thesis, University of
Surrey, United Kingdom.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008) *Sosyal Bilimlerde Nitel
Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Gönderme Yapılan Çocuk Kitapları

- Akal, A. (2002). *Dedemin Sihirli Dolabı*. Gürmen, A. (Editör).
(1. Basım). İstanbul: Uçanbalık Yayınları.
- Akal, A. (2002). *Öğretmenin Sihirli Şapkası*. Gürmen, A.
(Editör). (1. Basım). İstanbul: Uçanbalık Yayınları.
- Çınaroğlu, A. (1999). *Peynirli Börek*. (1. Basım). İstanbul:
Uçanbalık Yayınları.
- Gürmen, A. (1997). *Ninemle Hayvanat Bahçesinde*. (2. Basım).
İstanbul: Uçanbalık Yayınları.
- Gürmen, A. (1996). *Ninem'in Arkadaşı*. (1. Basım). İstanbul:
Uçanbalık Yayınları.

The Quality Problematic of Illustrated Children's Books and the Position of Child in the Process of Art Education: A Research on the Books Illustrated by Mustafa Delioğlu[†]

Cihan Şule Külük*

Ankara University, Turkey

Received: 30.04.2013 - Revised: 23.09.2013 - Accepted: 07.10.2013

Summary

Problem Statement: It is an important issue that pre-school aged children cannot interact with books as necessary as possible in Turkey. In addition, the quality and the selection of illustrated books presented to children in their pre-school period is another important aspect of this problem. However, not enough academic research has been conducted in this field. Focusing on this topic of discussion, evaluating the approaches towards the quality of illustrated children's books which has a great contribution in the development of aesthetical sensibility and in the realization of reading culture is of great significance, as well as making detections within a scientific framework.

Purpose of the Study: The aim of this study is to discuss the problem of quality in illustrated children's books and the place of these books in the process of children's art education. For this reason, the following five books which were illustrated by Mustafa Delioğlu have been analyzed: "Öğretmenin Sihirli Şapkası" (Teacher's Magic Hat), "Dedemin Sihirli Dolabı" (My Grandpa's Magical Closet), "Ninememin Arkadaşı" (My Grandma's Friend)", and "Ninemle Hayvanat Bahçesinde" (In the Zoo with my Grandma), and "Peynirli Börek" (Pastry with Cheese).

Method(s): In this research, while referring to the problematic of quality in illustrated children's books and the place of these books in the process of children's art education, various views in the disciplines of children's literature, art philosophy and art education have also been presented. This

*Corresponding Author: E-mail: csule82@hotmail.com

[†]This paper was presented in 2nd. International Turkish Education and Teaching Conference between 2-4 July 2009 in Nevşehir.

ISSN: 2146-7811, ©2013

research is based on the survey model, which aims to describe a present phenomenon as it exists (Karasar, 1998). Furthermore, the books “Öğretmenin Sihirli Şapkası” (Teacher’s Magic Hat), “Dedemin Sihirli Dolabı” (My Grandpa’s Magical Closet), “Ninemin Arkadaşı” (My Grandma’s Friend), “Ninemle Hayvanat Bahçesinde” (In the Zoo with my Grandma), and “Peynirli Börek” (Pastry with Cheese), which were all illustrated by Mustafa Delioğlu, were analyzed within the extent of questions which Sever (2007) developed in the teaching of children’s literature for examining the quality of pictures, with the method of “descriptive analysis”.

Findings and Discussions: The interaction of children with illustrated children’s books has a great role in deriving creativity in children, in the formation of artistic and fictive awareness and in enabling children’s aesthetic perception, visual literacy and intellectual and cultural improvement. Keeping in mind that starting with early childhood, the child gains his or her first impressions and instruction related to visual arts from such books; the importance of child’s encounter with the illustrated children’s books prepared with the visual incentives of quality could be obviously understood. While the qualities in illustrated children’s book are examined, one should not consider the visual art elements (such as dots, lines, spots, texture, color, space, light and shade), artistic arrangement principles (such as balance, emphasis, movement, change, calibration, ratio and proportion) functioning to arrange the elements mentioned above, and aesthetic values as the main factors. In conjunction with all these, the function of pictures in narration, their contribution to the holism anticipated by the understanding of education through art, to the ways of developing an intellectual sense and an emotional bond with the book should be taken into consideration.

Conclusions and Recommendations: As a result, children’s book illustrations completed with artistic sensibility is the easiest and the most effective way of art education in the beginning period of early childhood. The books illustrated by Mustafa Delioğlu, which are examined in this research, are seen as having the quality to succeed in introducing to the child to their own reality, to store an aesthetic value to offer an important deal in the child’s visual art education and creativity, and most importantly to arouse children’s artistic and intellectual awareness.

Keywords: Visual Art Education, Children’s Literature, Illustrated Children’s Books